١٣٩١ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ١٥ ԱԼԱԹՈՒՐԳԱ

ԵՐԻՄԻ ԻԲԻՆՃԻ ՍԼՆԼ ՆՈՒՄԷՐՈ 1161 ՄԱՐՏ 21 ԲԷՐՇԷՄՊԷ 1874

ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ 2 ԱՊՐԻԼ 1874

ՄԵԾՄՈՒԱՅԸ

Ի՛նչ պու Մէճմուայը Հավատիս բաղար վէ հօրթու կիւնէրինէն մասա հէր կիւն թալ ու նէյր օլուն ճաղ արը։
Սէնէլիյի բէյլին օլարաղ 2 ատէտ լիրայի օսմանի
Ալթը այլըղը . . . . . 1 » » »
Իւչ այլըղը . . . . . 3 պէյաղ մէճիտիյէ
Պէհէր նուսխէսի 1 ղուրուշա արը։

ՀԱՎԱՏԻՍ

Իլանաթըն պէհէր սրրասը պիր տէֆալըդ 3 ղրշ։
Իքի տէֆա իչիւն պէհէր տէֆասընա . . 2 »
Իւչ տէֆա իչիւն պէհէր տէֆասընա . . 1 »
Իւչ տէֆատան զիյատէ օլան, վէ զայէթ ուզուն իլանաթ իչիւն այրըճա բաղարըղ օլունուր։
Տաշրալարատան կէլէն մէքթուպ վէ իլանաթըն քօսթա մէսարիֆինի, կէօնտէրէն վիրէճէք պիր։

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ ՊԷԼԷՏԻՅԷ ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷ ՄԷՎԱՏԸ ՆԱՖԻԱՅԸ ՍԱՅԻՐԷՅԷ ՄԻԻԹԱԱԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԱՍԻԹԱՆԷ 24 ՄԱՐՏ

ԹԱՐԻՃԻՅԷ

ՍՊԱՆԻԱ

Պիր միւտէթտէն պէրու Սպանիատա ճիւմհուրիէթ թարաֆտարանը իլէ Գարլիսթէր պէյնինտէ մուհարէպէ վագը օլտուղու հէրքէսին մալիւմ ուիր։ Իշթէ Սպանիանըն մուհարէպէյի մէզքիւրէսի հագդընտա Ժէնէրալ Հավանը հավատիսամը ա-թիյէսինի պիլթիրճիւմէ օգույանա-ըրբըղա պիլտիրիրիզ։

Բրա տը Լիւզանս 18 մարտ

Ժէնէրալ Բալասիդ, քէնտինին ան իքի պէն քիչի իլէ Մատրիտ տօղրու հարաքէթ իթմէքտէ օլտուղունու պիլ-տիրմիշ ատը։ Ժէնէրալը միւմայիլէյհ Մէնկլանիլա դուրպինտէ, Ժէնէրալ Գալէյօնուն թահթը գօմանտասընտա օլան ասաքիրի ճիւմհուրիյէ ալէյհինտէ քէսպի գիթթուհաթ իյլէտի։ Ճիւմ-հուրիյէթ թարաֆտարլարը պէյիւք զարարլար իթթիրլէր։

Մատրիտ 19 մարտ

Ժէնէրալ Նուվիլանը թահտը գօ-մանտասընտա պուլունան պիր գօլ ա-սաքիրին Գաթալանիատա Գասթէլ-ֆուլլի շէհրի ճիվարընտա դիյան իթ-տիքլէրինի կաղէթա նամ ճէրիտէ բի-վայէթ իտէրէք, հալ պուքի պու խու-սուսա տայիր մալիւմաթը քեամիլէսի պուլունմատըղընը տախի իլավէթէն պիլտիրիր։

Բօշ ֆբրգասը Ալպաթօ եադընը-ատա վուրուլտու։

Մատրիտ 19 մարտ ախշամ

Ժէնէրալ Պուչէթատա, Լտվար Նու-վիլա եէրինէ Ժերօն վիլայէթինին ա-սքերի գօմանտանը նապ ու ինթիխապ օլմուշ ատը։ Վէ սէյլէնտիյինէ նէղա-րէն մէզքիւր Լտվար Նուվիլա տիվանը հարպ հուզուրունա չըգաճաղ տը։

Ֆիկրա 19 մարտ.

Օլունուն մուհաֆազա ասքէրի թագրիպէն պին քիչիտէն միւրէքքէպ օլտուղու հալտէ, շէհրին էտէվաթը հարպիյէ վէ եէյէճէյէ տայիր էշա-սընը թախլիյէ իյլէտի, իշ պու ասա-քիրի մուհաֆըզիյէ ֆբրգասը տիւնքի կիւն Ժերօնա վալ օլմուշ ատը։

Ժէնէրալ Սապալը գայնը Գօր-թանցա, սօն գավղա էսնասընտէ վէ-ֆախ իթմիշ օլտուղունան, միւթէ-վէֆանըն էնիշթէսի միւմայիլէյհ Սա-պալ տախի անըն ինթիդամընը ալ-մագ իւզրէ Ժունքէրա շէհրինի եադ-մայա նիյէթ իթմիշ տը, վէ պու սէ-պէպտէն նաշի շէհրի մէզքիւր էհա-լիսի ազիմ էնտիշէ վէ գօրգույա տիւ-չար օլմուշ տուր։

Ժունդերա 20 մարտ.

Գարլիսթէր պու սապահ պուրա-յա կիրտիլէր, մերդուման շէհրին դա-բուլարընը եադմադտա վէ իսթիհ-քեամաթը տախի խարապ ու վիրան իթմէքտէ տիրլէր։ Սէյլէնտիյինէ նէ-զարէն, պունլար իչ պուչուգ սէնէ սալեան թալապ իթմէքտէ տիրլէր։

Հէման քեաֆֆէյի էհալի, քէնտի էշեալարը, հայվանլարը, վէ պահա-տա աղը վէ զիդբյմէթ մալէրինի ալարադ Ֆրանսա մէմալիքինտէ հրֆդ օլմուշլար տը։

Ֆիկրա 21 մարտ.

Սէյլէնտիյինէ նազարէն, Սապալ դըրդ նէֆէր գատար կէօնիւլ'ա ա-սաքիրի Պէզալու շէհրինտէ թիւֆէն-կէ թութտուրմուշ տուր։

Նուվիլանըն թահթը գօմանտա-սընտա պուլունան ասաքիրտէն իչ եիւզ եիրմի նէֆէրի տիւնքի կիւն Բրա տը Մօլլօնուն գօմանտասընա Բէրբինեանա վալ օլտուլար։

Պարսէլօն 21 Մարտ

Գասթէլֆուլլիթտէ պուլունան էս-սիրլէրէ Ժէնէրալ Տէկօզ թարաֆը-տան բուխաթ վէրիլէճէյի հավատիսի եալանա չըգտը։ Պու էսիրլէր տահա տիւնքիւ կիւն Մօնթէսքէն գալէսին-տէ իտիլէր։

Օլունուն ասաքիրի մուհաֆըզիյէսի քէնտի թէսլիմիյլէ վէ Գաթալանիատա Գարլիսթէր ալէյհինտէ ճէնկէշմէք շարթիյլէ մուհարէպէ նամուսունու գազանը։ Իչպու մուհաֆազա ասա-քիրի, պիրի պիր արտընրա մուհա-րէպէ շէքլինտէ տիզիրի օլան գար-լիսթէրին էօնիւնտէն կէչտիյինտէ, Սապալ "Եաշասըն Սպանիա, եաշասըն օրտու, եաշասըն քեաֆֆէյի էյու Սպանեօլլարը իթթիֆաղը" պա-ղըրտը։

Պայոն 22 Մարտ

Գարլիսթ թարաֆտարը Սանթա Գրիւզ նամ պաշ բահիպ հուտուտտա տերտէսթ իտիլտի վէ Ֆրանսա ատ-լիյէ նէզարէթի մուճիպինճէ Ժան-տարմալար մարիֆէթիյլէ պու ասպահ Պայոնա կէթիրիլիպ, այրը պիր եէր-տէ թէվգըֆ օլունտու։

Մատրիտ 22 Մարտ

Տիւնքի կիւն Սօմօրօսթրատա տիւշմանճա հարաքէթլէրէ պաշլանը-տը տէյու չըգան թէվաթուր թէքզիպ օլունտու։

Կաղէթա նամ ճէրիտէ Ալմարզա շէհրինին Գարլիսթէր թարաֆընտան այընտըղընը պէյան իթմիշ տիր։ Ցե-միր եօլլարը տիւզէլտի։

Պարսէլօնա 19 Մարտ

Սէյլէնտիյինէ կէօրէ, Ժէնէրալ Տէկօ Գասթէլֆուլլիթտէ պուլունան է-սիրլէրի ազատ իյլէմիշ տիր, պունլար-ըրն իչինտէ Ժէնէրալ Նուվիլա տա-խի պուլունուպ, մերգում գուտրէթ-սիզլիյի իչիւն հագդընտա իֆթիրա օլունմուշ տուր։

Ֆրանսուա Թրիսթանի, Հավանա ավճը ալայընը գօմանտանը միրալայ Մօրէթթօ թարաֆընտան Բօնստա մաղուպ օլտու։

Մատրիտ 20 մարտ.

Մարէշալ Սերրանօնուն Գարլիսթ-լէր ալէյհինտէ պու կիւն մուհարէպէ-յէ պաշլայաճաղը մէմուլ օլունույօր։

Գամալանեատա էհալինին կէօս-թէրմէյի նիւմայիշլէրին պիր էհէմմի-յէթի օլմամըշ տըր։

Մատրիտ 21 մարտ.

Կաղէթա զաղէթասը մուհարէպէ լուզէրինէ ասլա պիր հավատիս նէշր իթմէմէքտէ տիր։ Տիւնքի կիւն Պիլ-պաօնուն գուրպինտէ մուհարէպէ պաշլամըշ տըր ատյու չըգան թէվա-լմուր, պի էսաս օլտուղու թէպէյյիւն իթտի։

Մատրիտ 21 մարտ.

Պու սապահ Սօմօրօսթրատա մու-հարէպէ պաշլանմըշ օլտուղու պու կիւն եէնիտէն թէվաթուրէն սէյլէն-մէքտէ տիր։

Գարլիսթէր Վիթօրիա շէհրինի ի-հաթա իյլէտիլէր։

Սանթէս շէհրի Գարլիսթ ֆբրգա-սը, եիրմի տէօրթ սաաթ Սլ'հանդա շէհրինտէ էյլէնտիքտէն սօնրա, Վա-լանս թարիգիյլէ շէհրի մէզքիւրտէն էշեայը միւթէասիտէ ալարադ հա-րաքէթ էթտի։ Եօլա չըգմադան Գար-լիսթէր Ալմանդա շէհրի թէլէկրաֆ սթասիօնունու եադ տըլար, վէ Ալման-դա իլէ Էմիզիա շէհրլէրինին օրթա-սընտա, վէ Վալանս թարիգի իւզէ-րինտէ պուլունան Ալիգանթա խաթ-թընըն շրմէնտրֆէր քէօբրիսիւնիւ եըդըպ վիրան իթտիլէր։

Ցէյլի Նիուս ղաղէթասը տախի ա-թիտէքի թէլէկրաֆը տերճ իթմիշտիր։

Սանթանտէր 19 մարտ.

Մարէշալ Սէրրարօնուն թալէպ իթտիյի մուավէնէթի ճէտիտէ շիմտի վասը օլտու։ Պու կիւնքի կիւն ճիւմ-հուր օրտուսունուն օթուզ պիր պին ասաքիրի վէ ալթմըշ պէշ բարէ տա-խի թօբու վար տը։

Թէհլիքէլի վէ եախօտ նըզամաթը շէրիա մուճիպինճէ մէմուրիյէթլէրի-նին իճրասընտա պուլունմայան բուհ-պանլարը միւսթահադ օլաճաղլարը ճէզալարընը միւթէհավի Ալմանեա տէվլէթինին գանուն լահիհասընը Ալ-ման զաղէթալարընտան ալարադ, պէրվէճհի ամի զաղէթամընդտա մի-նասիպ ատտ իթտիք։

Բրուսիա տէվլէթի քէնտի մէմա-լիքինտէ պուլունան վէ ումումէն թա-նընմըշ օլան քիլիսալէր իլէ նէ՞ իրապ-թասը վէ նէ՞ միւնասէպաթը օլաճաղը 1873 վէ մահը մայիստէ եաբրլան գանուննամէ մուճիպինճէ մուգաբրէր օլմուշ տուր։ Գանուննամէյի մէզ-քիւրուն մադսէտի, պիր թարաֆտան մէմալիքի մէզքիւրէստէ պուլունան քի-լիսալարը թէէմին իթմէք, շէյլէ քի-րուհպանլարընը ասլա թաղեիդ օլմա-մալարը վէ քէնտի սերպէսթ վէ միւս-թաղիլ իտարէլէրինի իպդա վէ էմին իյլէմէք օլուպ, տիկէր թարաֆտան տախի նիյէթի, աէվլէթին հուգու-գու օլան նէզարէթի հիւքմրանիյէյի քեամիլէն իճրա իթմէք պիր։ Պուն-տան պաշգա Գավանիյինի մէզքիւրէ-նէն էսասը, Էյրոբանըն տիւէլի միւ-թէատտիտէսինտէ այէլ խուսուս Գա-թօլիք տէվլէթլէրինտէ, վէ պայրճա Պավիէրատա, Գատտա, վէ Վիւրթէն-պէրկտէ մէրի իւլ իճրա թութուլան գանուննամէլէրէ մութապրդ իքէն, պու կիւնքի կիւն Ալմանեա Գաթօլիք փիսգոպոսլարը բէհապէյն իլէ միւթ-թէֆիքէն գավանիյն վէ նըզամաթը մէզքիւրէ ալէյհինտէ մուխալիֆէթ իթտիրմիշլէր, վէ պունլարըն իչ պու մուխալիֆէթի օլ տէրէճէ քէսպը չիտ-տէթ վէ իտտաա իթմիշ տիր քի, շու էնտատէ ատէթա տէվլէթին էվամիր վէ գավանիյնի ալէյհինտէ պիր ասի-լիք սըրասընա գատար կէչմիշ տիր։ Պունլար եանի բիսգոպոսլար վէ բուհ-պանլար տէվլէթին նըզամաթը ալէյ-հինտէ տայիմ հարաքեաթը միւթէ-ճավուզանէտէ պուլունտուգլարը հալ-տէ, տէվլէթ մուղայիրի օլարադ քէն-տի թէէսիր ու նուֆուզունու էլէ ալ-մատը վէ տայիմ իւլ էվգաթ անլէրին պու հարաքեաթընա սապը ու թէ-համմիւլ իյլէտի, հաթտա պիր տէֆա տախի բէհապիյնտէն պիրի խսթիֆայը մէմուրիյէթ իթմիշ իքէն, պիլագս տէվլէթ, բահիպի մերդումուն իպ-դայը մէմուրիյէթ իյլէմէսինի, մայիս 12 տէ մուգարրէր օլան գանուննա-մէնին 24 իւնճիւ պէնտինին ահքա-մընա թէվֆիղան տավա իյլէտի։

Պունտան դաթինաղար էկէր տէվ-

լէթ պիր բուհպանըն վէ եա պիր փիս կոպոսուն մէմուրիյէթինտէն ազլինիլի հիւքմ իթմիշ տախի օլսա, պու հիւքմիւն դապուլ օլունմայաճաղը վէ ազլ օլան բահիպին վէ եախսա փիսկոպոսուն քէնտի մէմուրիյէթինի տէվամ իչիւն հէր տիւրլիւ թէտապիրէ թէշէպպիւս իտէէյի, փիսկոպոսան իլէ բէհապլիյնին տէվլէթէ դարշու պուլունտուգլարը հարաքէթլէրինտէն ազնաշբէ՛ր տըր։

Ֆագաթ պու կիւնէ տէկին օլան թէճիւպէլէրտէն, թէտապիրի միւթէտիլանէ վէ մէմալիքին դավանիյն վէ ահքամը ճէզայիյէսի իլէ փիսկոպոսլարըն ատէմի իթաաթընը թէէտիպ իթմէք քեաֆի օլմասըդը թէպկյլին իթմիշ տիր։ Զիւնքի տէվլէթին դանունու ալէյհինտէ հարաքէթ իտէն պիր ատէմի, եա ճէզայի նագտիյէ ալարադ վէ եախսա մահպուս իտերէք թէէտիպ իթմէք վագաա օլապիլիր իսէտ։ Հալ պու քի պիր տէվլէթին պիլճիւմէ դավանիյն վէ նըզամաթընա ասլա վէ դաթիէն հիւսնիւ իթաաթ իթմէյէն պիր ատէմի, հիւքիւմէթ հէր դաչ տէֆա մահպուսա դոյսա վէ եախսա ճէզայի նագտիյէ ալսա, պիր ֆայիտէ իթմէզ։

Վէ ֆիլ վագը քիւրրէյի արզէն ճիհաթը միւխթէլիֆէսինտէ զուհուրա կէլմիյի կիպի, Բրուսիատա տախի հիւքիւմէթի մահալլիյէ իլէ Բօմա Գաթոլիք Քիլիսասը բէիսլէրի պէյնինտէ վուդու պուլան գավզայա Քիթապը չէրիֆտէ մուդայյէտ «Ինսանլարտան էվվէլ Ալլահա իթաաթ իթմէյի տիր» ճիւմլէսինին եաշընը մանասը էսասը միւնազաա օլմուշ տուր, չէոյլէքի Բօմա Քիլիսասը վէ անրն մայէթի մէվճուտու օլանլար մէզքիւր ճիւմլէյէ պինայէն, Քիլիսայէ եանի Բօմայա օրմագըզընն տէվլէթին դավանիյն վէ նըզամաթընա հիւսնիւ իթաաթ իտիպ իթմէմէյի քէնտիլէրինէ պիր հագդ ու սէլահիյէթ ատտ իթմէքտէ տիրլեր։

Պինայէն ալէյհ, Ալմանեա փիսգոպոսլարընն մուխալիֆէթի վէ իթաասըզլըզը տէվլէթին շու եա պու Գավանիյնի վէ եախսա շու եա պու նըզամաթը ալէյհինտէ տէյիլ տիր։ պունլար, տէվլէթին քէնտի տախիլի մէմալիքինտէ բուհպան կիւրուհունուն վէ Քիլիսանընն մէվատտը ճիհանիյէսի իւզերինէ գանուն գոյմագ հագդ ու սէլահիյէթինի թանըմագ վէ գապուլ էթմէք իսթէմէտիքլէրիյլէ, հիւքիւմէթին պիլ ճիւմլէ գավանիյն վէ նըզամաթը ալէյհինտէ մուխալիֆէթ վէ ատէմի իթաաթ իթմէքտէ տիրլեր։ Պու սեպեպտէն էօթիւրու եինէ թէքրրիւրէն տէրիզ քի, հէր նէ գատար տէվլէթին ճէզա գանուննամէսի քէնտի հալի ասլիյէսինտէ մագպուլ վէ շայէսթէ իսէ տէ, հալ պու քի պու կիպի տէվլէթէ ասի օլանլարը թէէտիպէ քեաֆի տէյիլ տիր։

Շիմտի տէվլէթին ահքամը գավանիյն ու նըզամաթընա հիւսնիւ իթաաթ իթմէյէն վէ նըզամաթ ու գավանիյնի մէզքիւրէյի բէտտ ու թագպիհ իտէն վէ էսասը չէրիա վէ թապիա ալէյհինտէ ճէնկ իտէն պիր թազմ՝ասի ֆէսատրիշլէրի նաս վէ պուլունտուգլարը միլլէթէն թարտ իլէ նէֆի իթմէքտէն զայրի չարէ եոգ տուր։ Պու ուսուլ եալընըզ մէմալիքիմիզտէ իճրա օլմայըպ, տիւվէլի սայիրէնին քեաֆիֆէսինտէ մէրի իլ իճրա թութուլմագտա տըր, վէ հաթտա եալընըզ կիրուհի տիւնեէվիտէն պուլունանլար իշպու ճէզա թահմընտա օլմայըպ, հաթտա բուհպան կիրուհինտէն պիլէ պիրի տէվլէթին ահքամը դավանիյնինէ դարշու նա պէճա պիր հալտէ պուլունտուղունտա, անըն հէր դանը մէմալիքտէ պուլունուրսա պուլունսուն, նէֆի օլաճաղը պէտէհի տիր։ Ալմանեատա վագը օլան պու հալ, պու կիւնքի կիւն Ֆըբանսատա վէ եա Ջուիյերիտէ օլսա, շիւպհէսիզ ատալէթ ու հագդանիյէթ մուղայիր հարաքէթտէ պուլունմայարագ, պու թարզ ասի վէ իթաաթսըզլարը քէնտի մէմլէքէթլէրինտէն նէֆի իտէր իտի։ Ֆիլ հագիգէ Ալմանեանընն շիմտիքի ճէզա գանուննամէսինտէ նէֆի ճէզասը եոգ տուր, ֆագաթ Մէմալիքին վէ Տէվլէթին հուգուգու վէ նըզամաթ ու գավանիյտինի, էսասը մատտիյէ վէ մանէկիւճ իտի։ Ֆագաթ պունուն իլէ պէրապէր, պու աղաճլարընն եէշիլ եաբրագլարը վէ տալլարը ալթընտա պիր միլյիմ սէրինլիք հիւքմ էտիպ, չամ սագըզը դապուզլարընտան վէ եէրտէ խալը կիպի սէրինլի օլան չայըր չիմէնլէրտէն տախի, էթրաֆա նէֆիս գոգուլար պիւրիւմիշ իտի։ Օրմանընն էն դիյատէ սըդ մահալլինտէ տախի եիւզ եըլըզ պիր մէշէ աղաճը պուլունուպ, պունուն գօլլարը էթրաֆտա օլան թէքմիլ աղաճլար իւզերինէ եայըլմըշ իտի։ Մէզքիւր մէշէ աղաճը պու կիւնէ տէկին քէսիլմէմիշ օլուպ, շիւպհէսիզ Պուլոնեը օրմանընը կէչմիշ օլանլար պու աղաճը բէք էյի պիլէճէք տիրլեր։

Քէնտի քէնտիյի դատ իթմէք թասավվուրունտա օլան տէլիգանլը, մէզքիւր մէշէ աղաճընա տօղրու իլէրուլէմէքտէ օլուպ, վէ եանընա վարմասա աղ պիր մէսաֆէ գալմըշ իքէն, դուլաղընա աճայիպ նէվինտէն պիր սէտտ կէլիպ, մէրդում այն պէյմ օլտու։ Պու սէս, պու սէտտ, էօլմէք քէրթէսինտէ օլան պիր ատէմին պաղըրշ վէ ֆիղանընա պէնզէր իտի։ Տէլիգանլը պու խուսուստա եաղըլմըշ եաղըլմաբշ օլտուղունու թաստիգ իչիւն, պիր իքինճի տէֆա տաղվիյի ֆէսս իթմէք վէ անլերէ դարշը տուրմագ վէ ղայրէթինտէ պուլունան պիր քիմսէյի մէնաֆիյի ումումիյէ իչիւն մէմալիքի մէզքիւրէտէն բօլիս նէզարէթի մարիֆէթիյլէ թարտ վէ նէֆի իթմէք գանունէն վէ նիզամէն ատալէթ վէ հագդանիյէթէ մուղայիր պիր ճէզա սայըլմաղ։

Իմտի իլերուտէ պու վէճհ իլէ հիւքիւմէթին գավանիյն վէ նըզամաթընա մուղայիր պիր թագըմ հարաքեաթտա պուլունաճաղը բէչինէն միւլահազա օլունմասըղընտան, մէզքիւր ճէզանընն տախի ճէզա գանուննամէսինտէ իշարընա լիզում կէօրիւլմէմիշ տիր։ Վէ պու կիպի հիւքիւմէթէ ասի օլանլարընը թէէտիպի մէմալիքին ասայիշ վէ մէնաֆիյի ումումիյէսիզ հավալէ օլունմուշ տուր։

ՄԻԻԹԷՆԷՎԻՅԷ

— Պօնա վիլայէթի մէքթուպճուլուղու, Սըվաղ վիլայէթի մէքթուպճուսու ատապըգ իզէթլիւ Լնվեր էֆէնտի՛յէ թէվճիհ պույրուլմուշ տուր։

— Ասիթանէտ պուլունան միսիօնարլար պէյնինտէ, Բրօթէսթան մէզհէպլինին պու կիւնլերտէ, բէք իլերուլէմէքտէ օլտուղունու սէյլէյօրլար։

— Սթան քէօյ նամ վարօրու Հիւմայունուն, դարաղոլ խըզմէթինտէ պուլունմագ իւզրէ, պահրիյէ նէզարէթի ճանիպինտէն եագընտա Սուսամ ատասընա կէօնտէրիլէճէյի, վէ օրատա շիմտիյէ գատար, խըզմէթը մէզքիւրէտէ պուլունան բէսէնտիտէ վարբօրուն տախի Ասիթանէյէ ճէլպ օլունաճաղը իշիտիլմիշ տիր։

— Իրան Շահը հազրէթլէրի թարաֆընտան ահի իւզ գիբր մէմուրինէ, իքինճի բիւթպէտէն Շիրի խուրշիտ Նըշանը իթա պույրուլմուշ տուր։

Խարիճիյէ քեաթիպի սատտէթլիւ Մէհէմմէտ էֆէնտիյէ, մուհարրիրաթը էճնէպլիյէ միւտիրի, սատտէթլիւ Միւնիր էֆէնտիյէ։

Իչիւնճիւ բիւթպէսինտէն,

Պապը Ալի միւթերճիմի էվվէլի, իզէթլու Իսմայիլ պէյ էֆէնտիյէ, իզէթլիւ Իպրահիմ պէյ էֆէնտիյէ,

Թահրիրաթը էճնէպլիյէ գալէմի սէր խիւլէֆասը, իզէթլիւ Յովհաննէս էֆէնտիյէ, գօնսօլոսլար գալէմի սէրխիւլէֆէսի՛, իզէթլիւ Ռիֆաթ պէյ էֆէնտիյէ, էվրադ միւտիրի իզէթլիւ Մէհէմմէտ էֆէնտիյի։

Տէօրսիւնճիւ բիւթպէսինտէն,

Քիթապէթի խարիճիյէ գալէմի խիւլաֆասընտան ռիֆաթլու Սէրվէթ վէ Լտհէմ պէյ էֆէնտիլէր իլէ, Եագուպ վէ Մուրատ էֆէնտիլէրէ։

— Իշիթմիկիմիզէ նազարէն, Իրան սէֆիրի Միւհսին խան հազրէթլէրի, տէվլէթը Օսմանի իլէ պիր թիճարէթ մուահէտէսի թանզիմի զրմընտա, Պապը Ալի իլէ միւքեալէմէյէ կիրիշմէք մէէզունիյէթինի ալմըշ տըր,

— Գալղութատան, Թայմըզ զազէթասընա եազըլըզընա նազարէն, Քեաշղարա էմիրի նէզտինէ իրսալ օլունմուշ օլան, ինկիլթէրրա էլչիսի, էմիրի միւշարիլիյէհէ թարաֆը սալթանաթը սէնիյէտէն խանըզ իւնվանը թէվճիհ պույրուլմուշ օլտուղունտան նաշի, քէնտիսինէ թէպրիք իյլէմիշ, վէ մուսամիլէյհ էլչի ճանիպինտէն Հինտիսթան վալիսինէ կէլէն թահրիրաթտա Քեաշղար խանը թէրաֆընտան, պիր թարաֆը թուզրայի զարրայի հազրէթը փատիշահի, վէ տիկեր թէրաֆը տախի քէնտի նամը իլէ պիքկէ տարպ օլունմուշ, վէ Քեաշկար իւլքեասընտա լիվայը նուսրէթ ինթիվայը, տէվլէթը Ա՛յէ քէշիտէ Գըլընմըշ օլտուղու պէյան օլունմուշ տըր։

—Ասիթանէտ միւթէմէքրին Եահուտի միլլէթինտէն պիր խալը ղէվմթը բրօթէսթան մէզհէպինէ տարխիլ օլտուգլարը սէյլենմէքտէ տ՛ր։

—Դավգաս նամ զաղէթանընը բիվայէթինէ նէզարէն, պու սէնէքի եազան դար կիպի, 1863 տէն պէրրու Թիֆլիզէ դար եազմընը մշ տըր։ Փետրուար 18 տէ շէհրի մէզքիւր սաղ ադալարընա պիր բուպ արշընը դար

ԲԱՐԻՍ

ՊԱԹԱԳՀԱՆԷԼԷՐԻ

(1160 ընճը նումէրօսան պաղիյէ ·)

Գու քէլամլարտան սօղրա, պաշլատը կէօլիւն սոլ թարաֆընտան եիւրիւմիյէ, վէ ատըմլարընը զիյատէէշտիրէրէք, նիհայէթ աղ վագթըն իչինէ պալէատէ զիբրինի կէչմիշ օլտուղումուզ Շալէ տէ Զիլին դարշըսընա վալ օլտու։ Օրտատա էյլէնիպ, վէ Պուլոնեը օրմանընն միւթեատիտ նէօպէթճիլէրին մահալի մէզքիւրտէ պուլունուպ պուլունմասըդլարընը աղնամագ զընընտա էթրաֆընա պիր կէօզ կէզտիրտի, վէ պուլունտուղու եէրտէ քէնտինտէն պաշդա հիչ պիր քիմսէնին պուլունմասըդընը աղնայըպ, օ հալտէ արթըդ էմին օլարադ մէզքիւր կէօլիւ վէ արապալար իլէ տթլըլարընն կէչէմէտիբլէրի դումլու կէչիտտէն միւթերահի օլարադ դարշըսընտա պուլունան օրմանա կիրտի։ Իշ պու օրմանտա պիր թագըմ թազէ աղաճլար նիզամսըզ սուրէթտէ էօթէտէ պէրուտէ տիքիլի օլուպ, օլ սէպպէտէն օրտան կէչմէսի խայընճա կիւճ իտի։ Ֆագաթ պունուն իլէ պէրապէր, պու աղաճլարընն եէշիլ եաբրագլարը վէ տալլարը ալթընտա պիր միլյիմ սէրինլիք հիւքմ էտիպ, չամ սագըզը դապուզլարընտան վէ եէրտէ խալը կիպի սէրինլի օլան չայըր չիմէնլէրտէն տախի, էթրաֆա նէֆիս գոգուլար պիւրիւմիշ իտի։ Օրմանընն էն դիյատէ սըդ մահալլինտէ տախի եիւզ եըլըզ պիր մէշէ աղաճը պուլունուպ, պունուն գօլլարը էթրաֆտա օլան թէքմիլ աղաճլար իւզերինէ եայըլմըշ իտի։ Մէզքիւր մէշէ աղաճը պու կիւնէ տէկին քէսիլմէմիշ օլուպ, շիւպհէսիզ Պուլոնեը օրմանընը կէչմիշ օլանլար պու աղաճը բէք էյի պիլէճէք տիրլեր։

Քէնտի քէնտիյի դատ իթմէք թասավվուրունտա օլան տէլիգանլը, մէզքիւր մէշէ աղաճընա տօղրու իլերուլէմէքտէ օլուպ, վէ եանընա վարմասա աղ պիր մէսաֆէ գալմըշ իքէն, դուլաղընա աճայիպ նէվինտէն պիր սէտտ կէլիպ, մէրդում այն պէյմ օլտու։ Պու սէս, պու սէտտ, էօլմէք քէրթէսինտէ օլան պիր ատէմին պաղըրշ վէ ֆիղանընա պէնզէր իտի։ Տէլիգանլը պու խուսուստա եաղըլմըշ եաղըլմաբշ օլտուղունու թաստիգ իչիւն, պիր իքինճի տէֆա տաղվիյի ֆէսս իթմէք վէ անլերէ դարշը տուրմագ վէ ղայրէթինտէ պուլունան պիր քիմսէյի մէնաֆիյի ումումիյէ իչիւն մէմալիքի մէզքիւրէտէն բօլիս նէզարէթի մարիֆէթիյլէ թարտ վէ նէֆի իթմէք գանունէն վէ նիզամէն ատալէթ վէ հագդանիյէթէ մուղայիր պիր ճէզա սայըլմաղ։

Իմտի իլերուտէ պու վէճհ իլէ հիւքիւմէթին գավանիյն վէ նըզամաթընա մուղայիր պիր թագըմ հարաքեաթտա պուլունաճաղը բէչինէն միւլահազա օլունմասըղընտան, մէզքիւր ճէզանընն տախի ճէզա գանուննամէսինտէ իշարընա լիզում կէօրիւլմէմիշ տիր։ Վէ պու կիպի հիւքիւմէթէ ասի օլանլարընը թէէտիպի մէմալիքին ասայիշ վէ մէնաֆիյի ումումիյէսիզ հավալէ օլունմուշ տուր։

հա պու սէտտայա դուլաղ վէրիպ, այնը սէտտայը ղիյատէ թէէմին օլաճաղ սուրէթտէ պիր տահա իչիթտի վէ։

— Ցէմէք օլույօր քի պէն պուրտա եալընըզ տէյիլիմ՝, ատտի, պու սըդ օրմանընըզա պէնտէն էվվէլ պիրի տահա կիրմիշ։ . . . Էվվէթ թէէմին օլտում՝ քի պիրի եա ճինայէթլէ վէ եա դաղաէն էօլմէք քէրթէսինտէ տիր։ . Իմտի հէր հալտէ պու պիչարէյի ապրայըզ պուլմալը՝լըմ՝, վէ էկէր իհթիմալի վար իսէ, քէնտինի պարի էօլիմանէն դուրթարմայա ճահտ իթմէլիյիմ։

Պէօյլէճէ պու տէլիգանը, պիզգամթ քէնտի քէնտիյի ՝էօյտիրմէք թասավվուրունտա օլտուղունու ունուտարագ՝, օլ սէսին արդասընտան կիթմիյէ պաշլատը։ Ֆագաթ հէր դաչ տէֆա մէզքիւր սէտտանընն չըգտըղը թարաֆա ատղրու կիթտի իսէ, պիր նէթիճէ հասըլ օլմատը։ Պունտան դաթինազար, պու սէս սանիյէ պէ սանիյէ իլք դուվվէթինի՝, վէ իլք եիւքսէքլիյինի զայպ իթմէքտէ օլուպ նիհայէթ քեամիլէն իշիտիլմէզ օլտու։ Պու հալտէ, մէրդում գամթի իւմիտ օլմայըպ, դուլաղընը էթրաֆա վէրտի, վէ չայըր չիմէնլիքլէր իւզերինէ տըզդաթլէ նազար խակրէք, թէքրար աղրը աղրը եօլունա տէվամ իտտէր իսէ տէ, ֆագաթ նէ պիր սէտտա իշիտիր, վէ նէ տախի պիր չէյ կէօրիւր իտի։ Վէլհասըլ եոգարընտա վասֆընը կէչտիյիմիզ մէշէ աղաճընա վասլ օլտու, պու աղաճըն կէօլկէսի ալթընտա միւթեատտախտ դուշլար ճէմ օլմուշ օլուպ, պունլար թաթը սէտալէր իլէ էօթմէքտէ իտիլեր։ Վէ աղաճըն պուրուշմուշ դապուզլարը իւզերինտէ տախի Արթիւր վէ Ամանտա կիպի պիր թագըմ աշըդ մաշուգ իտիմիլերի օյուլու իտի։ Հայրի՞ քի, օլ ամթէշի գալալէր սօսմուշ, գըղըճճըմար սէյլենմիշ, կիւլէն տուտագլար տիրիպ օլմուշ օլուպ, եալընըզ պու էսկի մէշէ աղաճը էլան տիքիլի գալ՝ըշ իտի։

Իչթէ պէօյլէճէ մէրդում տէլիգանը պու սէսի արամագտա իքէն, չայըրլըգ իւզերինտէ պիր շարկա վէ պիր ճըզտան կէօրիւպ, եէրէ էյիլտի վէ ճըզտանը ալըպ պաշընը եօգարը գալարմասըլա կէրի կէրի կիթմէսի վէ թաաճիւպ ու խէյֆ իլէ պաղըրմասը վէ ճըզտանը թէքրարէն եէրէ աթմասը պիր օլտու, չունքի մէզքիւր ճըզտանը եէրտէն ալըպ պաշընը գալարտըզընտա աղաճտան ասըլը օլան պիր ատէմին իքի այագլարընընը

եաղ՝ըշ օլտուղունտան, էհալի անճադ գըղաղըա էվլէրինտէն սօղ աղա չըգա-պիլմիշէր տիր։

—Գրրըմտան վուա զաղէթասընա եազըլտըղընա կէօրէ, պու սէնէ Գրրըմտա ֆէվգէլատէ պիր գըշ օլմուշ տուր։ Սօուղլար Նոյեմբեր այընտա պաշլայըպ, շիմտի անճադ զէրօտան սէքիզ տէրէճէ աշաղը էնմիշ տիր։ Յունուար այընըն սօնլարընտա վէ փեատրվարըն իլք կիւնէրինտէ սօղադ-լարտա խայըճա դար միւշահատէ օ-լունմուշտուր. փեատրվար 15ատ սօուղ գիյատէլէշիպ, տախիլի շէհիրտէ տէ-րէճէսի 16 վէ 17յէ դասար չըգմըշ ըը։

—Մարտ 7 թարիխյէ վուգու պուլան թահրիրի էհալի մուճիպլինճէ Ռուսիանընը փիէվ շէհրինտէ 115,070 էհալի օլուպ, պունըարտան 60,494 նէֆէրի զիքուր վէ 54,570 նէֆէրի տախի էնաս օլտուղու շէհրի մէզքիւրտէն կաղէթ տըլ՝գատէմի նամ Ռուս զաղէթասընա քէշիտէ օլունան թէլէ-կրաֆնամէտէն աղնաշըլ՝ըշ տըր։

—Մարտ 22 թարիխյէ Պէրլին-տէն շու ամիտէքի թէլէկրաֆ քէշի-տէ օլունմուշ տուր։

Պու կիւն, Սլանիա իմբէրատօ-ռու հաշմէթլու Կէյօմ հազրէթլէրինին թէվէլլիւտ իթտիյի կիւնիւն տէվրի սէնէվիսի օրնադ հասէպիյէ, շէհրի-միզ թէզկին գըլընը։ Էպնիյէի ու-մումիյէ վէ միլլէտատա խանէլէր դանտիլ տօնանմալարըյլա տօնատըլ-տը։ Սասի օն պիրտէ, իմբէրատօրու միւշարիէյէ հազրէթլէրի, վէլիյի ահ-տըն սէրայընտա թադտիս օլունան գուստատատա հաղը պուլունտու։ Սասի պիրտէ իմբէրատօր, վէ իմ-բէրատօր ֆամիլեասընտան պաղըլարը Սագսոնիա դրալը վէ գրալիչասը, Պատ. Յաքոբ-Ալիէնպուրկ, Սաքս Մէյ-նինկէն պէյիւք տուդալարը, վէ սի-կէր միլլէտատա բրէնղէր արապա-լարա բաղխպէն Թիլէօլ կէչիտինի կէչաիւզար Լյլէտիլէր։ Պատէհու իմ-բէրատօր սէրայընա ատէթլէրինտէ, էյիրաֆա ճէմ օլան խընճախընճ էհա-լի վիվա պաղրըշարադ, իմբէրատօ-ռու միւշարիէյէ հազրէթլէրինի սէ-լամլատըլար։

Տէվլէթը Ալեքսէնին 1870 Ռումէլի թիմուր եօլու իսթիգրազընըն 1874 ապրիլ իպթիտասը երրմի պէշինճի դուրասընտա դաղանան պէյիւք նու-մէրօլար։

Ալթը երուզ պին ֆրանդ դաղանան նումէրօ

743558

Ալթմըշ պին ֆրանդ դաղանան նումէրօ

26861

Երրմի պին ֆրանդ դաղանանլար

1131889	1445251

Ալթը պին ֆրանդ դաղանանլար

1054714	327164
95952	95954
94078	742880

Իւչ պին ֆրանդ դաղանանլար

95955	927681
1885313	18706
1885311	629767
1881723	743557
821804	1303360
18485	190088

Պին ֆրանդ դաղանանլար

742877	60094
1199209	60693
566658	18482
866005	399850
934663	290452
1049117	1131887
200512	727684
1359295	1303359
26863	1881725
1359292	452079
102489	60091
994665	1510457
1893420	1143079
327165	1721479

400 ֆրանդ դաղանանլար.

18481	229144	685746
18483	229145	685747
18484	290451	685748
18707	290453	685749
18708	290454	685750
18709	290455	696271
18710	327161	696272
26862	327162	696273
26864	327163	696274
26865	399846	696275
52526	399847	704201
52527	399848	704202
52528	399849	704203
52529	411416	704204
52530	411417	704205
60092	411418	727682
60095	411419	727683
95951	411420	727685
95953	452076	735776
102486	452077	735777
102487	452078	735778
102488	452080	735779
102490	486066	735780
111431	486067	742876
111432	486068	742878
111433	486069	742879
111434	486070	743556
111435	531336	743559
122096	531337	743560
122097	631338	760641
122098	531339	760642
122099	531340	760643
122100	566656	760644
171321	566657	760645
171322	566659	788551
171323	566660	788552
171324	629766	788553
171325	629768	788554
183671	629769	788555
183672	629770	821801
183673	630026	821802
183674	630027	821803
183675	630028	821805
200511	630029	838276
200513	630030	838277
200514	664826	838278
200515	664827	838279
229141	664828	838280
229142	664829	866001
229143	664830	866002
866003	1199207	1501388
866004	1199208	1501389
866676	1199210	1501390
866677	1256801	1510456
866678	1256802	1510458
866679	1256803	1510459
866680	1256804	1510460
914126	1256805	1628196
914127	1269891	1628197
914128	1269892	1628198
914129	1269893	1628199
914130	1269894	1628200
934661	1269895	1640796
934662	1294191	1640797
934664	1294192	1640798
1022706	1294193	1640799
1022707	1294194	1640800
1022708	1294195	1681726
1022709	1303356	1681727
1022710	1303357	1681728
1049116	1303358	1681729
1049118	1317591	1681730
1049119	1317592	1721476
1049120	1317593	1721477
1054711	1317594	1721478
1054712	1317595	1721480
1054713	1359291	1774386
1054715	1359293	1774387
1094076	1359294	1774388
1094077	1359751	1774389
1094079	1359752	1774380
1094080	1359753	1774391
1131886	1359754	1833882
1131888	1359755	1833883
1131890	1445252	1833884
1132961	1445253	1833885
1132962	1445254	1833881
1132963	1445255	1881722
1132964	1469566	1881724
1132965	1469567	1881722
1148076	1469568	1885314
1148077	1469569	1885315
1148078	1469570	1885316
1148080	1489091	1893417
1177451	1489092	1893418
1177452	1489093	1893419
1177453	1489094	1893416
1177454	1489095	1900087
1177455	1501386	1900089
1199206	1501387	1900090

Թէրճիմանը տիվանը հիւմայուն ութուֆէթլու Սատտուլլահ պէյ հաղ-րէթլէրի թարաֆընտան Գուրիյէ ա՝ Օրիան նամ Ֆրանսըզ զաղէթասընըն իւչ մահ թաթիլի ըրմընտա 1874 մարտ 31 թարիխյէ աթիտէքի էմրը-նամէ զաղէթայը մէգքիւրէ սատր իթ-միշ օլուպ, պիզ տախի այնի զաղէթա-

---

քէնտի անընընա թէստիւֆ իթմէսի մէրգումէ ադիմ տէհշէթ վէրմիշ իտի։

4.

Ասըլը պիր ատէմին էօլիւմտէն խէլաս օլմասը.

Տէլիդանլը անինտէ պու թէաճիւ-պիւնիւ վէ գօրգուսունու պէր թա-ըրաֆ էթտի, վէ հաթթա քէնտինին պու հալինտէն մահճուպ տախի օլա-ըրադ չէօյլէ սէօյլէտի։

"Շու ինսան թէսմիյէ էթտիքլէրի մախլուգ, նէ գատարտա ահմադ հայվանա պէյնղէր, վէ իչթէ պէն տախի օլ աճայիպ ճինսին պիր նիւ-մունէսի տէյիլմիշիմ, քէնտի քէն-տիմի էօլտիւրմէք իչիւն սապահլա-յըն դալգըպ շուրայա կէլմիշիմ, վէ պու նիյէթիմին իճրասը իչին քէն-տիմէ օրմանլըգը մինասիպ պիր մա-հալ արամադտայըմ, իտի պէնիմ կիպի պիր ատէմ ճէսարէթլի օլա-ճադ եէրտէ պու սըդ օրմանլըգտա պիրտէն պիրէ պիր ասըլը ատէմ կէօրտիյիւմ իչիւն պաշտան այա-ղընա գատար թիթրէմէյէ մանէա-ը նէ՞ օլույօր։

„Իմտի, արթըդ տիվանէլիյին „վագթը սավը գօրդույու պէրթա-„բաֆ լէ՞ շու ասըլը ատէմին եօլու-„նա սիւլիւք իթմէքտէն պաշգա լէ-„զիզ չէյ եօգ տուր։ Պու ատէմ պէն-„տէն երքէն դալըպ, քէնտի քէն-„տիյի իր լէ պօղմադ իսթէմիշ տիր։ „Պունտա պիր պէյիս եօգ տուր, նէ „գատար թապիյաթ վար իսէ, օլ „գատար տախի իսթէք օլուր։ Զօղ „միւթէպէր ատէմէր, քէնտի քէն-„տիլերինի գատ իթմէք իչիւն, պո-„զաղլարընը քէսերլեր, պաղըլերի էն-„վայի թարզ իլէ քէնտի քէնտիլերինի „պօղարլար, պիր թագըմ ատը չանը „պօզուգ դատընլար վէ ղըղլար տա-„խի քէօմիւր իլէ օլմ՝յի միւրաճճահ „ասյարլար, վէլհասըլ պիրի շու „թարզ, տիկերի պաշգա պիր թարզ „իլէ էօլիւմիւն բէնչէսինէ դուրան „կիթտիյի կիպի, պէն տախի թա-„պանճա իլէ էօլմէյի միւրաճճահ ա-„սարըմ, ֆագաթ մուդատտէմ զու-„լաղմա վալ օլան սէաաթներն սահի-„պի քիմ օլտուղունու էօլմէզտէն էվ-„վէլ թահդիդ էթմէք իսթէրիմ։"

Տէլիդանլը պու լաֆզլարը հէմ թէքէլլիւմ իտէր, վէ հէմ տախի իր-տէն ասըլը օլան ատէմի տըգդաթը թամամէ իլէ նաղար վէ թէճճէսսիւս իտէ-րէք, "Ադճապա էօմրիշմիւ տիւր տէր իտի քէնտի քէնտիյէ" վէ պիր իրնի-ճի իմէֆթիշ ու թէճճէսսիւստէն սօղրա, ասըլը օլան ատէմին էլան հայաթտա օլտուղունա թէէմին օլտու. չիւնքի մէրգումուն սինիրլէրինին չէքիլիպ պիւզիւլտիւյիւ, աղասընը հաֆիֆճէ օյնատըղը կէօրիւնիւր իտի։ Ֆագաթ եիւզիւնիւն մօրարմըշ վէ եանադընտա դըրմըզըլըղընը պիրազ միւշահատէ օրնասը տախի քէնտինին ճանընը թէս-լիմ իթմէք տէրէճէսինէ գատար վար-մըշ օլտուղունա պիր իսպաթ իտի։

Ինսան ճաճայիպ տիր. պիր տադի-գէ զարֆընտա էֆքեարընը էնվայը գալըպլարա տէօքէր, ոնուն իչին ին-սանընն պիր սաաթը տիկեր սաաթընա ույմազ տէրլեր, պու բէք սահիհ տիր վէ պու թապիրին ֆէյլէսոֆճա պիր հադիգէթ օլտուղու զանթէն շու էսնա-տէ պիլէ թաստիգ օլմուշ տուր։

Արդասընտան կիթտիյիմիզ պու տէլիդանլը, էօլմէյէ դարար վէրմիշ վէ քէնտի քէնտիյի էօլտիւրմէյէ հա-զըրլանմըշ իքէն պիրտէն պիրէ պու թասավվուրունուտա, վէ պիր աղ եօ-գարտա քէնտի աղը իլէ իգրար իթ-տիյի լաֆզլարընտա ունուտարադ, ա-սըլը ատէմի գուրթարմայա նիյէթ էթտի։

Իմտի պու ատէմ պու հարաքէթ-տէ պուլունտուղունտա, էֆքեարընտա պիր նիյէթի վար մը՞տը, հաղը մը՞տը, հագարդ մը՞տը, պուրալա-ընը ասլա միւլահաղա իթմէյէրէք, ադը ֆիքրի եալընըզ ասըլը ատէմի գուրթարմադ իտի, վէ լաքին քէն-տինին պու նիյէթինի ֆիիլէն իճրայէ գօյմադտա տախի զայէթլէ միւշքիլաթ վարընը։ Զիւնքի տէլիդանլընին պա-շը անճադ ասըլը ատէմին այադլարը-նա եէթիշիպ, պունտան պաշգա քէն-տի քէնտիյի ասմայա գատար ճէսա-բէթ իտէն ատէմին պօղաղընտա չէն-պէր կիպի պիր սըգը սըգը պաղը օ-լան իրին ուճու պալէտտէ՝ վասֆընը էթտիյիմիզ մէշէ աղաճընըն գալըն վէ գուվվէթլի տալընտան գավի սուբէթ-տէ պաղը իտի։ Տէլիդանլը պու միւշ-քիլաթը կէօրիւնճէ, ասլա գամի լու-միտ օլմայարադ, վէ պիր տադիգէ պիլէ ֆէվք իթմէքսիզին, քէնտի նի-յէթինի ֆիիլէն իճրայէ գօյմայա սօն պիր գարար վէրտի։

(Տէվամ)

տան ալարագ թէրճիւմէ խտէրիզ։

Գուրիէ տ՚ Օրիան զաղէթասը, մարտ 26 վէ 27 Թարիխկիյէ չըգան Նիւսխէլէրինտէ, Էրմէնի Գաթօլիք միլլէթի էմլաքընըն Թագսիմի մէսէլէսինն թէֆթիշ ու թէսվիյէսի իչիւն նասպ օլունան Գամիսիօնուն գարարը հագգընտա պիր Թագըմ մալիւմաթը զայրը սահիհիյէ պինայէն միւթալաա վէ պէյանը էֆքեար իյլէմիշ օլտուզունտան։

Զաղէթայը մէզքիւր, պիր Թագըմ եալան եաղնըշ էլճաղ, հարաքեաթ վէ իճրաաթըն Պապը Ալինին պիր մէմուրու քիրամը Թարաֆընտան վուգուպուլտուզունու պիլտիրտիքտէն սոնրա, պիրտէ մէմուրու միւմայիլէյհին իւզէրինէ գապահաթ պըրագմագ նիէթիյլէ "Պէյլիքճի էֆէնտինին քէնտի մէմուրիյէթինտէ հալի մինասիպ իւզրէ իպդա գըլընմասը միւշքիլ կէօրիւնմէքտէ տիր" կիպի աղըր վէ մինասիպէթսիզ պիր ճիւմլէ իլավէ իթմիշ օլտուզունտան։

Տէվլէթի Ալիյէ, քէնտի մէմուրինի հագգընտա գուլանըլան պու Թարզպիլիսանա վէ գամիսիօնուն իճրաաթընը պաթթալ վէ նամուսունու շիքէստ իթմէք իւզրէ իսթիմալ օլունան մէզքիւր հարաքեաթա միւսաատէ իտէմէյէճէյինտէն, վէ իչպու գամիսիյօնուն էքսէրիյէթի, քէնտինէ վէրիլէն էմրին հուտուտունու ասլա շաշմայարագ, քէնտի գարարընը վէրմիշ վէ պութթարզմատտէլէրին քեաֆֆէսինտէ վուգու պուլան պի այնի գանունլարա վէ հիւքիւմէթի Սէնիյէնին Թալիմաթընա Թաթպիգէն հարաքէթ իթմիշ օլտուզունտան։

Գուրիէ տ՚ Օրիան զաղէթասը պու կիւնտէն իթիբարէն իչ մահ միւատէթլէ թաթիլ իտիլմիշ տիր։

Իչպու պէյաննամէ զաղէթայի մէզքիւրուն սահիպի մէսուլունա իթա գըլընմը։

31 մարտ 1874

Թէրճիմանը Տիվանը հիմայուն

Սաատուլլահ

ՍԱՏՐԸ ԱԼԻ ՀԻՍԷՅԻՆ ԱՎԼՆԻ ԲԱՇԱ

ՀԱԳՐԷԹԼԷՐԻՆԻՆ ԹԷՐՃԻՄԷԻ ՀԱԼԻ

Միւշարիլէյհ հագրէթլէրի, 1236 սէնէի միլատիսինտէ (1820) Ավշար նահիյէսի տախիլինտէ վագը Սպարթա շէհրինտէ տօղմուշ օլուպ, 15 եաշընա գատար վալիտէյնին եանընա թէրպիյէ Թահսիլ իթմիշ, վէ օլ վագըթտան սիյքի ասքէրիյէէ տախիլ օլնայա պէօյիւք տրդու կէօսթէրիր իտի։ Վալիտէյնի, էվլատլարընըն իչ պու արզուլէրինի թահսին իտէրէք, ասքէրլիյէ լազըմ օլան մալիւմաթը քէսպ իթսին իչիւն Տէրսաատէթէ կէօնտէրիրլէր, վէ բայէթախթըն մահլէ մէքթէպլէրինտէն պիրիսինտէ պիր սէնէ դատար օղուտուդտան սոնրա, էսկի մէքթէպի հարպկիյի շահանէյէ կէրմիշ վէ զէքեավէթ ու ադրանընա իպրէթ օլաճագ սուրէթտէ հիւսնիւ հալու հարէքէթի, վէ թահսիլի ուլում ու ֆիւնունա ղ՚յատէսի իլէ զայրէթ կէօսթէրմէսի վէ չալըշմասը իլէ, 1257 սէնէսինտէ, գայիմագամ բայէսինէ նայիլ օլմուշ տուր։ 1262 տէ եէնի մէքթէպի ասքէրիյէի շահանէ քիւշատընտա, օրայա նագլ օլունուպ, պիրինճի սընըֆ զապիթանա լազըմ օլան իլիմլէրի մէզքիւր մէքթէպտէ պաշլայըպ, 1265 տէ քէմալի մուվաֆֆագիյէթլէ իմթիհան վէրմիշ, վէ էրքեանը հարպ եիւզպաշըսը բայէսի իլէ թօրճու ասքէրինէ, վէ գավանինի հարպկիյէյէ միւտէրրիս մուավինի նասպ օլունմուշ, վէ ֆէրտասը սէնէսի պաշ օֆիչիալ բայէսինէ թէրֆի դըլընըպ, օլ հալտէ միւտէրրիս մուավինլիյի խըտմէթինի իճրա իլէ, միւֆիտ խըտմէթլէրինտէ պուլունմուշ, վէ պիր սէնէ սոնրա Հիւսէյին Ավնի պէյ էրքեանը հարպ թապուրու գամանտանը օլմուշ վէ իքի սէնէ միւսթեշարլըղընը իճրա իթմայի մէմուրիյէթին պաշընա կէչմիշ տիր։

Իպրաղ իյլէտայի ֆէվգէլատէ էհլիյէթ ու գապիկիյէթի իլէ պէօյլէճէ աղ վագըթ զարֆընտա իլէրլէմէսինի հիւքիւմէթի սէնիյէ կէօրիւպ, նազարը տիդգաթընը Հիւսէյին Ավնի պէյ իւզէրինէ չէվիրմիշ, վէ 1268 սէնէսինտէ (1851) միրալայ գայմագամը բայէսի իլէ Շումլայա իգամ գըլընմըշտը։ Ֆէրտասը սէնէ, Զէրքէս Իսմայիլ բաշանըն թահթը գամանտասընտա պուլունան ֆըրդայի օրտունուն էրքեանը հարպ գամանտանը օլտուզու հալտէ, Վիտինէ կէօնտէրիլիպ, Գալաֆաթ նամ մէշհուր իսթիհքամաթըն բըլանընը չըզմըշ, վէ ամէլիաթընա նէզարէթ իթմիշ, վէ օլ դանկը Զէթաթ մուհարէպէսինտէ իպրաղ իյլէսկի չէճաաթը իլէ, 1270 սէնէսինտէ միրալայ բայէսինէ թէրֆի դըլընմըշ տըր։

Ռուսլար, Մաչինտէն կէչիպ, Սիլիսթրէ իւզէրինէ եիւրիւտիքլէրի վագըթ, օրասընը դահրամանճա մուհաֆաղա էթմիշ օլան օրտույա գամանտանըդ իտէն, վէ միւշմէնին գուվվէյի ազիմէսինէ գարշը գոյան Հիւսէյին Ավնի պէյ օլմուշ տուր։ Օսմանը ասաքիրինէ չէրէֆ կէթիրիր սուրէթտէ Սիլիսթրէ թահթը մուհասրէատէն գուրթուլտուգտան սոնրա, Զարիֆ Մուսթաֆա բաշանըն եէրինէ, Անատօլու օրտուսունա պաշ գամանտան նասպ օլունան Իսմայիլ բաշանընը իլթիմասը սայէսինտէ Հիւսէյին Ավնի պէյ միրիլիվա բայէսի իլէ, մէզքիւր օրտունուն էրքեանը հարպ բէյիսկիյինէ թայեին օլունմուշ տուր։

Հիւսէյին Ավնի պէյ, Անատօլոյա վիսուլինտէ, Գարս մէվգիսընընը ֆէնների հարպճա օլան կիւճլիքլէրինի վէ մուղայիրի օլարագ, Էրզրում վէ Սօղանը մէվգիսարընընը ֆէվայիտինի ֆարգ իթմիշ, վէ պու արա եէնիտէն Տէրսաատէթէ ճէլպ օլունուպ, սէրտարը էքրէմ Լօմէր բաշանընը թահթը գամանտասընտա պուլունան Գըրըմ օրտուսունա էրքեանը հարպ գամանտանը նասպ օլունմուշ տուր։

Սէրտարը միւշարիլէյհ, Հիւսէյին Ավնի բաշանընը աղիմ իսթիտատ ու գապիկիյէթինի կէօրէրէք, միւշարիլէյհին քէնտի մայէթինտէ պուլունտուրլմասընը հիւքիւմէթի սէնիյէտէն իսթիտատ էյլէտի։ Մուախխարէն, Հիւսէյին Ավնի բաշա, Պաթումա վէ Մէնկրէլի սէֆէրինտէ սէրտարը էքրէմ Լօմէր բաշանընը մայէթինտէ պուլունուպ, հէր եէրտէ իպրաղը չէճաաթլա, Անաքրիա գանկը մուհարէպէսինտէ քէմալի մուվաֆֆագրեէթլէ գամանտանըդ իտիպ, մէզքիւր մուհարէպէտէ իպրաղ իյլէտիկի դահրամանճա չէճաասթընա միւքեաֆաթ օլարագ, իւչինճի բրիթպէտէն Մէճիտիյէ նըշանը ալաղ իյլէմիշ տիր։

Հիւսէյին Ավնի բաշա, ֆիւթիւհաթլա ֆիւթահսէ դատար իլէրլէմիշ օլտուղու հալտէ, Գարսընը հէնուզ մուհասէրէյէ ալընմադտան էվվէլ քէչֆ եթտիյի կիպի թէպլիմ օլմուշ օլտուղու լուսպէրինի ալը։

Օրտուկեահէրն խարիճինտէ օլարագ, տէվլէթլէրին ադտը միւթարէքէ իթմէսի իւզէրինէ, Մէնկրէլինին ֆըրդայի օրտուսու, Պաթումա կէրի տէօնմէյէ մէճպուր օլտու։

Բարիս ահանամէսի ադտ օլունտուգտան սօղրա, Իսմայիլ բաշա, թէքրար Անատօլու օրտուսունա պաշ գամանտան նասպ օլունուպ, Էրզրում միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իյլէտի։ Պունուն իւզէրինէ, Հիւսէյին Ավնի բաշա, Օսմանը վէ Ռուսիա սինօրլարընընն թայեինինէ մէմուր օլան միւխթէլիթ գամիսիօնա, հիւքիւմէթի սէնիյէ թարաֆընտան գամիսէր նասպ օլունուպ, իչպու մէմուրիյէթինի, բօլիթիգաճա պէօյիւք մէհարէթ իլէ իճրա իթտիքտէն սոնրա Տէրի սաատէթէ ավտէթ իյլէտի։

Պու արա, Դարատաղլըար պիր Թագըմ ույղունուզ հալլերտէ պուլունարագ, պունլարա գարշը, Հէրսէքլի ֆէրիք Հալիմ բաշանընն գամանտասը թահթընտա օլտուղու հալտէ, պիր չօգ Թապուր ասաքիրի Շահանէ սէվգինէ լիւզում կէօրիւլմիւշ վէ Կըրանօվա մուհարէպէսի ֆէնա խապէրի ալընըրդտա, Հիւսէյին Ավնի բաշա, ֆըրդայի մէզքիւր էրքեանը հարպ րէյիսի օլմասը հասէպլի իլէ, մուհարէպէ մահալլինէ կիտիպ, օրատա կէրէք չէճաաթ վէ կէրէք ադըլանէ թէատպերի իլէ, ասայիշի հալին իսատսինէ մուվաֆֆադ օլուպ, հիւքիւմէթի սէնիյէ թարաֆընտան, Օսմանը վէ Դարատաղ հուտուտարընը թայեինէ մէմուր իտիլէն միւխթէլիթ գամիսիօնա ադա նասպ օլունմուշ տուր, մէզքիւր գամիսիօնտա, պէշ մուաղզամ տէվլէթլէր թարաֆընտան տախի պիրեր վէքիլ պուլունմադտա իտի։ Օլ վագըթա դատար քիմսէնին թանընմասընը մէզքիւր մահէլլին բըլան վէ խարթալարը, միւշարիլէյհ մէշհուր ժէնէրալըն նէզարէթի թահթընտա օլարագ թանզիմ ու թէրթիպ օլունտու վէ մէզքիւր խարիթալար մուճիպինճէ, Օսմանը վէ Գարատաղ սինօրլարը նիզամընտա թայեին օլունտու։

Հիւսէյին Ավնի բաշա հագրէթլէրի, 1273 սէնէսինտէ, Տէրսաատէթէ ավտէթ իտիպ, մէքթէպի ասքէրիյէ միւտիրնասպ օլունմուշ վէ ֆէրտասը սէնէ, Ապտիւլ Ազիզ խան էֆէնտիմիզ հագրէթլէրի թախթա ճիւլիւսէրինտէ մէքթէպի մէզքուր միւտիրիյէթի իւհտէսինտէ օլարագ, պաշ էրքեանը հարպ զապիթանընա ըէիս թայեին գըլընմըշ տըր։

1276 սէնէսինտէ, հիւքիւմէթի սէնիյէ, հէր վագըթ հալը իսթիլահտա պուլունան Գարատաղլըարընը գաթիէն հագգընտան կէլմէյէ գարար վիրիպ, պիր Թագըմ գահրամանլըգլարը իլէ քէսպի նամ իթմիշ օլան վասվիք ֆըրդասընա գամանտան նասպ օլունուպ, պու մինասիպէթլէ վէ սէրտարը էքրէմ Լօմէր բաշա վէ Ֆուատ բաշանընն սատաթէթի կիւնիւնտէ ֆէրիդ բայէսինէ թէրֆի դըլընը։ Օրատա տախի քէնտի միւշքիլ մէմուրիյէթինի, քէմալը մուվաֆֆագըյէթլէ պաշա չըգարըպ, 1277 տէ, Տէրսաատէթէ ավտէթլէ տարը շուրա բէյիսի նասպ ու թայեին օլունտու։

Օլ արա, սաարազամ Ֆուատ բաշա հագրէթլէրինին իւհտէսինէ, սէրասքէրլիք մէսնէտի տախի թէվճիհ օլունտուղունտան, սարը միշարիլէյհ հագրէթլէրի, Հիւսէյին Ավնի բաշա հագրէթլէրինի սէրասքէր դայմագամը նասպ իյլէտի վէ մէմուրիյէթի մէզքիւրէյի, 1281 սէնէսի նիհայէթինէ տէկին իճրա էտիպ, պատէհուաղլ օլունտու։

Օլ վագըթ Կիրիտ իսեանը զուհուր իտիպ, Հիւսէյին Ավնի բաշա հաղրէթլէրինին չէճաաթընա լիւզում կէօրիւնտիւ վէ միւշարիլէյհ 14 այ բահաթ իթտիքտէն սոնրա, Պօսնա վալիսի վէ օրա օրտուսունա գամանտան նասպ օլունուպ, մահէլլի մէմուրիյէթինէ կիրմէք իչին հաղրըլդ կէօրմէյէ պաշլատը։ Հալ պու քի, հիւքիւմէթի սէնիյէ թարաֆընտան գամիսէր սըֆթաթը իլէ Կիրիտ ճէզիրէսինէ իզամ օլունմուշ օլան Մուսթաֆա բաշա պիր իշ պէճերէմէտիկինտէն, Պապը Ալի, իսեանընն էօնիւնիւ ալմագ իչին, Հիւսէյին Ավնի բաշա հաղրէթլէրինի Կիրիտէ կէօնտերիպ, Մուսթաֆա բաշայը Տէրսաատէթէ ճէլպ էյլէտի։ Ֆագաթ, բայիթախթատա իճրա իտիլէն էճնէպի տէսիսէլէր, վէ հուտուտտա զուհուրի քէշֆ օլունան ույղունսուզլուգլար իւզէրինէ Հիւսէյին Ավնի բաշա հագրէթլէրի պիր այ սօղրա, Լարիսսա վէ Եանեաեա կիթմէսի, վէ օրալարընն ֆըրդայի օրտուսու գամանտանլըղընը տէրիհտէ իթմէսի զըմնընտա էմր ալդ իյլէտի վէ քէնտի եէրինէ Սէրտարը էքրէմ Լօմէր բաշա, Կիրիտէ իզամ օլունուպ, Սէրտարը միշարիլէյհ տախի, սէքիզ այ պօշ եէրէ չալըշտըրդտան սօղրա, ճէզիրէյի թէրքէ մէճպուր օլտու, զիրա էճնէպի միւտախէլէսի, ճէզիրէնին իշլերինի կիթտիքճէ ֆէնալաշթըրմըշ իտի։

Պունուն իւզէրինէ, Հիւսէյին Ավնի բաշա հագրէթլէրի, Կիրիտ վալիսի վէ ֆըրդայի օրտուսու գամանտանը նասպ օլունուպ, սատրազամ Ալի բաշա հագրէթլէրի իլէ պէրապէր, ճէզիրէի մէզքիւրէյէ ազիմէթ իյլէտի։

Հիւսէյին Ավնի բաշա հագրէթլէրի, Կիրիտէ պիր պուլտ սէնէ մուհարէպէտէն սոնրա, իսեանընն էօնիւնիւ ալմայա մուվաֆֆագ օլուպ, իչպու խըտմէթինէ մուգայիր, սէրասքէր նասպ օլունտու։

Վէ 1869 տա, Տէրսաատէթէ ավտէթ իտիպ, մէմուրիյէթի ճէտիտէյի իճրայէ միւպաշէրէթ իյլէտի։

(Օրիան Իլիսթրէտէն խիլասա)

Մ. Է.

ԻԼԱՆ

Կէրէք ըէսալէ, կէրէք քիթապ, կէրէք իլանաթ վէ թէզքիրէլէր, վէ մուհասէպէ էվրագլարը վէ ճէնսէղ պիլիեթլերի, Պէյօղլունտա Ղալաթասարայը գարշըսընտա 192 նումէրօ իլէ մուրագդամ Պօղոս Գիրիշճեանընն թասլանէսինտէ, թէմիզ վէ էհվէն պահա իլէ պասըլըր, կէրէք Էրմէնիճէ հրուֆաթ վէ կէրէք Օսմանլըճա վէ Ֆրանսըզճա վէ հէր նէ լիսանտան օլուր խսէ օլսուն թասլ օլունուր։

ՍԱՀԻՊԻ ՄԷՍՈՒԼՈՒ ԴԱԶԷԹԱ
ՑՈՎԱԿԻՄ ԹԻՎԳԷՆՏՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԻ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ
Բերա մեծ փողոց թիւ 192